

Правові особливості договорів інвестиційного характеру

УДК 347.44:330

Верелюсова М. Є., студентка 5 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ

Проаналізовано основні правові форми реалізації інвестиційних правовідносин. Визначено специфічні кваліфікаційні ознаки інвестиційних договорів.

Проанализированы основные правовые формы реализации инвестиционных правоотношений. Определены специфические квалификационные признаки инвестиционных договоров.

The basic legal forms of realization of investment legal relationships are analysed. The specific qualifying signs of investment agreements are certain.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційний договір.

Ефективність соціально-економічного розвитку України, формування ринкових відносин значною мірою обумовлені належним інвестиційним кліматом, станом та перспективами правового регулювання суспільних відносин у сфері інвестиційної діяльності. Як свідчить світовий та вітчизняний досвід, створення інвестиційного ринку, структурна переорієнтація та інноваційний розвиток економіки, науково-технічний прогрес неможливі без залучення національних та іноземних інвестицій, які є важливим елементом подальшого розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та одним із показників ступеня інтеграції країни у світову економіку. Поряд з існуючою законодавчою базою

інвестиційної діяльності, яка формується зі спеціальних нормативно-правових актів та актів загального характеру, регулювання конкретних правовідносин у даній сфері здійснюється на основі різноманітних договорів, що за своєю сутністю і змістом об'єднані в категорію інвестиційних договорів.

Поняття та правова природа інвестиційного договору неодноразово були предметом дослідження вітчизняних науковців-юристів. В результаті цих досліджень виявлена основна відмінність інвестиційного договору від інших цивільно-правових договорів, якою є досягнення кінцевої мети, а саме – здійснення інвестицій.

Згідно статті 2 Закону України «Про інвестиційну діяльність» інвестиційна діяльність – сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [1; Ст. 2]. Суб'єктами інвестиційної діяльності, згідно статті 5 ЗУ «Про інвестиційну діяльність», можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави [1; Ст. 5].

Так, згідно цієї ж статті, інвестори – суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Інвестори можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності [1; Ст. 5].

Учасниками інвестиційної діяльності можуть бути громадяни та юридичні особи України, інших держав, які забезпечують реалізацію інвестицій як виконавці замовлень або на підставі доручення інвестора. Тобто суб'єктами інвестиційних договорів є інвестори та учасники інвестиційної діяльності.

Враховуючи те, що в статті 9 Закону України «Про інвестиційну діяльність» закріплюється, що основним правовим документом, який регулює взаємовідносини між суб'єктами інвестиційної діяльності, є договір (угода) [1; Ст. 9]. Тому особливу увагу треба звернути на те, що в українському законодавстві не має визначення поняттю «інвестиційний договір», не визначенні його ознаки та види. У даному випадку діє загальний принцип про свободу договору, закріплений Цивільним

кодексом України. Зокрема, це стосується можливості сторін укласти договір, який не встановлено актами цивільного законодавства, але який відповідає загальним засадам цивільного законодавства, врегулювати у договорі, що передбачений актами цивільного законодавства, свої відносини, які не врегульовані цими актами, відступити від положень, які визначені в актах цивільного законодавства, і самостійно врегулювати відносини сторін [2; Ст. 6].

Ключовим критерієм ідентифікації договорів інвестиційного характеру є економічна ефективність, тобто віднесення до категорії інвестиційних саме такої групи договорів, при розповсюдженні на яку відповідного регулювання, буде досягнуто оптимальне співвідношення інтересів інвестора і публічних інтересів держави на всіх стадіях здійснення інвестиційних відносин. А відтак, виходячи з ключового критерію можна визначити специфічні кваліфікаційні ознаки інвестиційних договорів:

- закріплення факту вкладення інвестиції (майна, майнових прав та інших цінностей, що мають ринкову вартість);
- вкладення здійснюється інвестором безпосередньо в об'єкт інвестування чи шляхом передачі їх реципієнту для реалізації інвестицій;
- об'єктом інвестування є такі об'єкти підприємницької діяльності, як основні фонди, обігові кошти, статутний фонд;
- мета – одержання прибутку від використання інвестиції, що може бути зв'язаний з прибутком інвестованого підприємства, а може бути і не зв'язаний, можлива також змішана форма і як правило виражається у відсотках;
- довгостроковий характер;
- ризиковий фактор, зв'язаний з довгостроковим використанням інвестиції в підприємницькій діяльності [3; С. 218].

Враховуючи специфічні ознаки інвестиційних договорів, треба приділити основу увагу змісту інвестиційного договору, а саме, визначити необхідні та додаткові умови. Так до необхідних умов можна віднести умови щодо предмету. Специфіка предмета інвестиційного договору полягає в тому, що він містить у собі два роди об'єктів інвестиційних відносин: матеріальний – інвестиція у визначеному виді та

кількості (обсяг майна, обсяги робіт чи послуг тощо) і юридичний – дії, спрямовані на здійснення інвестування у відповідній формі (створення підприємства, придбання корпоративних прав, спільна діяльність тощо). Додаткові умови інвестиційного договору витікають із довгострокового і ризикового характеру інвестиційних відносин, що вимагає більш скрупульозного відображення прав і обов'язків сторін, деталізації форм і розмірів відповідальності сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору, введення в умови контракту будь-яких видів забезпечення зобов'язань (застава, гарантія тощо).

Характеризуючи умови інвестиційних договорів слід зазначити, що однією із важливих умов є умова про порядок вирішення спорів між сторонами договору. Сторони зовнішньоекономічного договору (однією із сторін якого є іноземний інвестор) мають право передбачити у ньому або шляхом укладення окремої угоди (арбітражна умова, арбітражне застереження) передачу спорів, що виникають з такого договору, на вирішення третейського суду (постійно діючого або створеного для вирішення конкретного спору – *ad hoc*). Ця домовленість повинна чітко визначати, який саме орган вирішення спорів обрали сторони. В Україні такими органами можуть бути зазначені Міжнародний комерційний арбітражний суд, Морська арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України або інший третейський суд. В інвестиційному договорі може бути зазначено третейський суд за кордоном. Якщо такий третейський суд зазначено, то спір буде розглядатись у відповідності до Регламенту такого суду. Якщо ж визначений для розгляду спору третейський суд не зазначено, то такий спір буде розглядатися господарськими судами у відповідності з зазначеним у договорі матеріальним та процесуальним правом країни їх знаходження [4; С. 325].

Таким чином, підводячи підсумки, можна сказати, що договір інвестиційного характеру – це родове поняття й охоплює групу цивільно-правових договорів, таких як договори про спільну діяльність, установчий договір, договір на придбання акцій на первинному ринку цінних паперів не в процесі приватизації, ліцензійний договір, договір лізингу, франчайзингу, кредитний договір. Тому питання правового регулювання

договорів інвестиційного характеру не можуть розглядатися у відриві від теоретичних питань, тому що являють собою сферу практичного застосування названої групи договорів.

Література

1. Про інвестиційну діяльність: закон України від 18.09.1991 № 1560-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47. – Ст. 646.
2. Цивільний кодекс України: від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 44. – Ст. 356.
3. Сімсон О. Е. Правова природа договорів інвестиційного характеру // Вісник Унів. внутр. справ. – Х.: Унів. внутр. справ. – 2000. – № 10. – С. 218 - 223.
4. Кафарський В. В. Правові аспекти укладання і виконання зовнішньоекономічних інвестиційних договорів // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 11. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – С. 325-328.

Зав. кафедри
правового регулювання економіки
к.ю.н., проф.

Сергієнко В. В.

Керівник, к.ю.н., проф.

Сергієнко В. В.

Автор

Верелюсова М. Є.